

Засанська Н. Д.,

Кіровоградський державний педагогічний Університет імені Володимира Винниченка

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ МІКРОПОЛІВ ЕКОНОМІЧНА КРИЗА/ ECONOMIC CRISIS В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

У статті висвітлено результати зіставного аналізу лексико-семантичних мікрополів економічна криза/ economical crisis в українській та англійській мовах. Досліджено взаємовідношення між лексичними одиницями порівнюваних лексико-семантичних мікрополів та розкрито спільні та відмінні риси.

Ключові слова: сема, лексема, компонентний аналіз, лексико-семантичне поле, ядро, навколо ядерна зона, периферія, матриця.

В статье освещены результаты сопоставительного анализа лексико-семантических микрополей экономической кризис / economical crisis в украинском и английском языках. Исследованы взаимоотношения между лексическими единицами сравниваемых лексико-семантических микрополей, раскрыты общие и отличительные черты.

Ключевые слова: сема, лексема, компонентный анализ, лексико-семантическое поле, ядро, ядерная зона, периферия, матрица.

*The article analyzes structural representation of the lexical-semantic fields **economical crisis** in Ukrainian and English based on the component analysis. The relationships between lexical units of the fields as well as common and distinctive semantic features are investigated.*

Key-words: *sema, lexeme, component analysis, lexical-semantic field, core, around core zone, peripherals, matrix.*

Сучасні мовознавчі дослідження виявляють підвищений інтерес до вивчення семантики мови. Це пояснюється тим, що лексичний склад кожної мови відображає специфіку мислення народу-носія, відкриваючи національні особливості сприйняття навколишньої дійсності. Пізнання семантичних особливостей мови дозволяє належно представити структуру мови. Тому опора в зіставних дослідженнях саме на семантику дає змогу розкрити значну кількість структурних особливостей мови, зумовлених специфікою мовної системи, що в результаті наближує до розв'язання проблеми взаємовідношення мови та мислення [5, с. 90]. Порівняльний аналіз лексичних одиниць різних мов дозволяє розпізнати семантичні властивості кожної мови та виявити відмінні чи подібні риси.

На сучасному етапі розвитку мовознавчих досліджень системний підхід є одним з базових при вивченні лексики. Згідно цього підходу, мова розглядається як система з певною структурою, де слова вивчаються не ізольовано, а в протиставленні з іншими одиницями – через відношення та зв'язки, що вони утворюють. Тому ідея системності лексики тісно пов'язана з семантичним полем – лексико-семантичною системою, де компоненти виявляються шляхом зіставлення значень. Відтак, вивчення системних зв'язків лексики полягає у виокремленні семантичних полів та визначенні їх семантичної структури, котра відображає системність знань людини про довколишній світ. В сучасних дослідженнях лексико-семантичного поля, останнє розглядається як семантичний простір, що переходить від однієї ядерної зони до іншої, а тому прийнятнішим візуальним представленням лексичного поля є модель зірки, центр якої «посилає промені» до найвіддаленіших центрів інших полів [13, с. 52-68]. Тим самим різні поля взаємопроникають одне в одне, утворюючи єдиний семантичний простір. Поняттєве ядро поля віддзеркалює центральний та периферійний статус елементів, визначаючи відстань всередині поля між лексичними одиницями – чим повніше лексема відображає центральне поняття лексико-семантичного утворення, тим ближче до ядра вона знаходиться.

В наш час мовні дослідження демонструють яскраво виражений антропологічний характер. Увага мовознавців зосереджується на проблематиці людської особистості. Як наслідок, особливого значення в лінгвістичних дослідженнях набувають психолінгвістичні та соціолінгвістичні пошуки – «мова повинна вивчатися у зв'язку з мисленням, свідомістю, культурою і суспільною поведінкою людини як органічної частини етносу, народу, нації» [7, с. 5].

В зв'язку з економічними змінами останніх років дослідження явища кризи активізувались в різних наукових сферах життя людини, проте мовознавчі пошуки охоплюють здебільшого межі політичної та соціальної лінгвістики [3; 4; 7]. Відсутність системного зіставного вивчення лексики, що відображає соціальні реалії, а саме, **економічної кризи**, зумовлює нас проаналізувати лексичні одиниці, що утворюють лексико-семантичні мікрополя **економічна криза/economical crisis** в українській та англійській мовах, розкривши семантичну сутність та особливості лексем, що репрезентують це поняття в порівнюваних мовах. Компонентний аналіз елементів лексико-семантичних мікрополів **економічна криза/economical crisis** робить можливим розширити розуміння цього явища, розкриваючи зв'язки між лексемами, які його вибудовують та знайти їх місце в системі людських цінностей. Отже, **актуальність** обраної теми зумовлюється необхідністю дослідити семантичні особливості одиниць на позначення лексико-семантичних мікрополів в українській та англійській мовах, як таких, що позначають важливі мовні фрагменти навколишньої дійсності.

Відповідно до поставленої мети, **завдання** статті складають:

- зіставний аналіз дефініцій лексичних одиниць, що утворюють лексико-семантичні мікрополя **економічна криза/economical crisis**;
- виявлення семантичного потенціалу досліджуваних лексем;
- визначення структурних особливостей порівнюваних мікрополів **економічна криза/ economical crisis** в українській та англійській мовах.

Семантичні особливості конкретної мови розкриваються шляхом виявлення структурної організації одиниць лексичної системи. Одним із найефективніших методів пізнання семантики мови вважають компонентний ана-

ліз, сутність котрого виражається в «розщепленні лексичного значення слова на семи, обмежена кількість яких і комбінацій між ними дає змогу описати та систематизувати необмежену кількість значень, тобто охопити всю лексико-семантичну систему» [6, с. 7]. Під семою розуміємо найменший змістовий елемент, що утворює значення лексеми. Виділення в лексичній одиниці складових елементів може здійснюватися різними шляхами, наприклад через її зіставлення з іншими одиницями, які виражають семантичну подібність з нею. Семи можуть також виділятися шляхом лексикографічного виокремлення семантичних компонентів, оскільки в тлумачних словниках об'єктивуються системні лексичні зв'язки, а саме тлумачення здійснюється набором структурних формул. В нашому дослідженні притримуємось думки, що кожна тлумачна частина словникової статті представляє значення лексичної одиниці як набір семантичних компонентів, де кожний компонент словникового тлумачення прив'язується до семи [9, с. 78].

Дослідження лексички на матеріалі тлумачного словника сприяє глибшому аналізу специфічних особливостей лексем, характеризуючи їх в елементарних єдностях. Словникова стаття здебільшого відображає семантичну структуру слова детально та всеохоплююче, тому опора на дефініції тлумачного словника дає можливість досліднику розпізнати тотожності та відмінності лексичних одиниць на основі спільних та диференційних елементів дефініцій, опрацювати велику кількість лексичних одиниць та проаналізувати всі компоненти тлумачень, не виключаючи жодного з них.

Основним джерелом нашого матеріалу виступили такі словники: Словник української мови (СУМ) в 11 томах, Великий тлумачний словник сучасної української мови, Сучасний словник української мови (Том 1. А-Б.) та Оксфордський словник англійської мови – Oxford English Dictionary (OED) в 20 томах [2; 11; 12; 14].

Для глибшого охоплення всіх системних зв'язків, що утворюють досліджувані одиниці, лексико-семантичні мікрополя **економічна криза/economical crisis** були побудовані у вигляді матриць, упорядкування яких здійснюється за ранговими списками як лексем, так і сем, де найскладніші за семантичним змістом лексеми починають ранговий список, а найпростіші закінчують його. Аналогічна закономірність проявляється і на семному рівні – найвищочастотніші семи починають горизонтальний ряд, найменш частотні семи закінчують. Побудоване поле уможливорює виділення ядерних центрів, що формуються навколо найуживаніших сем [7, с. 47].

Лексико-семантичне мікрополе **економічна криза** в українській мові складається з 54 лексем. В словнику української мови [2, с. 586], на відміну від англійського OED, позначенню економічної кризи відводиться окрема словникова стаття: **криза** – *періодичне перевиробництво товарів, що призводить до різкого загострення всіх суперечностей економіки країни: до скорочення виробництва, розладу кредитних і грошових відносин, банкрутства фірм, масового безробіття і зuboжіння населення*. Крім того, укладачами словника пропонується розмежовувати різні вияви економічної кризи: **фінансова криза** – *глибокий розлад фінансової системи держави*; **біржова криза** – *масовий розпродаж акцій та облігацій на фондовій біржі, спричинений різким падінням курсу цінних паперів*; **валютна криза** – *різкі коливання валютних курсів, девальвація та ревальвація валют тощо*; **грошово-кредитна криза** – *порушення грошового обігу внаслідок інфляційних процесів у країні*.

В англійській мові лексико-семантичне мікрополе **economical crisis** складається з 80 лексем, відібраних шляхом аналізу словникових дефініцій. Оксфордський словник англійської мови (Oxford English Dictionary) не передбачає окремої словникової статті на позначення економічної кризи, тому в нашому дослідженні ми відштовхувались від ядерного мікрополя **difficulty**.

Одиниці полів демонструють значну кількість семних збігів у формулах тлумачення. В результаті кількісних підрахунків найчастотнішими інтегративними семами (об'єднують більше 9 лексем) в англійській мові виявилися семи: *'action'* (22), *'state'* (15), *'fall'* (15), *'failure'* (14), *'condition'* (12), *'finance'* (12), *'pay'* (11), *'price'* (11), *'money'* (11), *'decline'* (10), *'ruin'* (10), *'business'* (10), *'collapse'* (10) та *'дія'* (21), *'стан'* (11), *'економіка'* (11), *'руйнування'* (10), *'занепад'* (8), *'падіння'* (7) в українській мові. Кожна з цих сем на основі опозиційних відношень формує групу, виконуючи роль спільного семантичного компоненту. Указані семи є ядерними, оскільки вони найповніше описують семантику економічної кризи в англійській та українській мовах. Ці семантичні компоненти характеризують економічну кризу в найзагальніших та найбазовіших ознаках: криза – стан економіки, що відзначається падінням економічних показників та супроводжується зниженням кількості, якості та цінності матеріальних благ.

Відповідно до виділених семантичних центрів до ядра лексико-семантичного поля **economical crisis** в англійській мові відносимо 5 одиниць: **fall** (падіння), **failure** (провал), **decline** (спад), **collapse** (колапс) та **ruin** (руїна). Ядро лексико-семантичного поля **економічна криза** в українській мові кількісно менше та представлене елементами – **занепад**, **руйнування**, **падіння**. Елементи ядерних зон демонструють тісні семантичні відношення зумовлені близькістю значень вказаних лексем.

Як показує мовний матеріал, в англійців розуміння економічної кризи здебільшого збігається з українським. Семантичні компоненти *'fall'* і *'finance'* в англійській та *'падіння'* і *'економіка'* в українській виявляються найактивнішими інтегруючими елементами ядра поля **economical crisis** в обох мовах, що дозволяє визначити смислове ядро порівнюваних полів – «падіння економіки».

Аналіз лексичного наповнення ядра поля позказав, що одиниці **fall** та **падіння** виявляють значну семантичну подібність: в англійській мові семантичний зміст лексеми **fall** представлений значеннями, що містять вказівку на високий ступінь вияву економічної кризи – *sinking to a lower level* (зниження, спад), *decline*, *decay* (падіння, занепад), *sinking down or reduction in price, value* (падіння цін). В українській мові лексема **падіння** пояснюється як стан та дія слова **падати**: *ставати меншим, знижуватися (про те, що вимірюється, обліковується); переставати діяти, скасовуватися (про політичний лад, уряд і т. ін.)*.

Спільну семантику з лексемою **падіння** розкривають також лексичні синоніми **decline**, **failure** та **collapse**, що характеризують ритми економіки вимірюються коливанням цін, розширенням та звуженням виробництва,

товарного обігу, ростом та скороченням заборгованості, станом ринків, ціною, об'ємами та напрямком руху кредитних ресурсів. Мінливість економічної системи виражається у значеннях лексичної одиниці **decline** – *a downward movement or gradual fall in price or value in commerce* (рух вниз або поступове падіння ціни чи вартості), *the process of declining or sinking to a weaker or inferior condition* (процес занепадання, послаблення, погіршення).

Семантична наповненість лексеми **failure** також виражає факт провалу бізнесу (*the fact of failing in business*) та факт невдачі людини при досягненні цілі, потреба успішності (*the fact of failing to effect one's purpose, want of success*). Падіння фінансової системи призводить до банкрутства, неспроможності платити (*bankruptcy, insolvency*) та виконувати фінансові зобов'язання (*default*).

Значення лексеми **collapse** в англійській мові можна співвіднести з тлумаченням слова **занепад** в українській. Порівняйте словникові статті зіставляваних мов: в англійській – *the action of collapsing, or of falling or suddenly shrinking together, breaking down, giving way* (крах, падіння, раптове скорочення, руйнування, кінець), *failure, 'break-down' of an institution, enterprise, established condition of things* (крах, провал установи, підприємства, встановленого порядку речей) та в українській – *погіршення загального стану, зниження рівня розвитку; втрата політичної або економічної могутності; протилежне піднесення, розквіт*.

Семантика негативних наслідків, руйнівної сили економічної кризи розкривається в словах **ruin/руйнування**. Віднесеність лексем **ruin** та **руйнування** до ядра лексико-семантичних полів **economical crisis/ економічна криза** свідчить про ідентичні уявлення англійців та українців про руйнацію звичайного укладу життя, в наслідок економічних потрясень. В англійській мові лексема **ruin** позначає знищення, повне повалення чи спустошення системи (*destruction, complete overthrow or devastation*), втрату засобів, позицій чи положення (*utter loss of means, position, or rank*), занепад людини або суспільства (*the downfall or decay of a person or society*), падіння та крах системи, структури (*the act of giving way and falling down, on the part of some fabric or structure*). В розумінні українців **руїна** – це також *повний розвал, розруха; руйнування, знищення чого-небудь; повне розорення, занепад чого-небудь*.

Отже, в результаті семантичного аналізу ядерних одиниць, що утворюють лексико-семантичні поля **economical crisis/економічна криза** виявлено семантичну спорідненість зіставляваних одиниць англійської та української мов. Проте, елементи ядра поля **economical crisis** демонструють вужче економічне забарвлення, тоді як одиниці українського поля **економічна криза** розкривають в своїх значеннях загальні риси змін в економічній сфері.

Лексеми навколоядерної зони визначались на основі кількісних підрахунків (зараховувались групи слів із семними центрами, що об'єднують від чотирьох до дев'яти лексем поля в англійській мові та від чотирьох до семи в українській). В англійській мові до навколоядерної зони належать лексеми **loss** (втрата), **break** (спад), **destruction** (руйнація), **lessening** (зменшення), **reduction** (скорочення), **diminution** (зменшення), **lowering** (зниження), **decrease** (зменшення), **sinking** (опускання), **descent** (спад), **bankruptcy** (банкрутство), **insolvency** (плато-неспроможність), **bankrupt** (банкрут), **insolvent** (платонеспроможний), **crash** (крах) та **ruined** (зруйнований), а в українській – **втрата, розорення, зменшення, зниження, припинення, зміна, провал, погіршення**.

Економічна криза спричиняє матеріальні збитки та втрати. Періоди економічних спадів виражаються в крахові фінансових систем, знищенні комерційних центрів, руйнації торговельних установ. В порівнюваних мовах ці поняття виражаються елементами **loss** та **втрата**. Іменник **loss** виражає семантику загибелі, краху, знищення (*perdition, ruin, destruction*). В англійській та українській мовах знаходимо спільні значення: наприклад, в англійській мові лексема **loss** розкривається в значеннях позбавлення чогось, неможливості захистити свою власність, приналежності та права (*the being deprived of, or the failure to keep a possession, appurtenance, right*), в українській – *той (те), хто (що) втрачений (втрачене); що-небудь загублене, вкрадене, розбите і т. ін.* В обох одиницях присутнє вираження зменшення кількості, проте в англійській мові диференційною ознакою виступає втрата позицій та переваг (*diminution of one's possessions or advantages*). Для українців характерним є розуміння втрат як *марного, без користі витрачання чого-небудь, особливо грошей, коштів, витрачених на що-небудь*, для носія англійської мови **loss** – це шкода чи незручності, пов'язані з втратою чогось, або зміною обставин (*detriment or disadvantage involved in being deprived of something, or resulting from a change of conditions*). В українських тлумаченнях лексеми **втрата** знаходимо семантичний відповідник – *збитки*.

Семантика наслідків економічної кризи виражається в лексемі **destruction**, зазначаючи факт, умови та стан зруйнованості (*the fact, condition, or state of being destroyed, ruin*). Крім того, лексичний варіант **ruin** розкриває спільну семантику слова **destruction** з одиницею **ruined** – *brought to financial, social, or moral ruin* (зазнавати фінансового, соціального чи морального краху); *destroyed* (зруйнований); *entirely spoiled* (суцільно зіпсований).

Економічні труднощі призводять до несвоєчасності виплат, неможливості здійснювати виплати за борговими зобов'язаннями та виконувати певні умови договору. В англійській мові цей фінансовий стан виражають іменники **insolvency, bankruptcy, insolvent** та **bankrupt**, котрі виявляють семантичну подібність. Зокрема, значення *the fact of being unable to pay one's debts or discharge one's liabilities* (факт неспроможності оплатити свої борги або зобов'язання) є спільним для слів **insolvency** та **bankruptcy**. Хоча, в дефініції слова **bankruptcy** не знаходимо вказаного значення, а лише скеровування на прикметник **bankrupt** (*the state of being bankrupt, the fact of becoming bankrupt* – стан, факт банкрутства), проте подальше тлумачення цього прикметника (*unable to pay debts, insolvent*) демонструє семантику іменника **bankruptcy**. Зіставлення тлумачень лексем **insolvent** та **bankrupt** розкриває семантичну синонімічність вказаних прикметників. Порівняйте вживання: **insolvent** – *unable to pay one's debts or discharge one's liabilities*; **bankrupt** та **bankrupt** – *under legal process because of insolvency; unable to pay debts; insolvent*.

В навколоядерній зоні українського лексико-семантичного мікрополя **економічна криза**, на відміну від англійського, семантику фінансових втрат, руйнування, знищення демонструє лише лексема **розорення**, що по-

яснюється через дієслово **розоритися** – *ламати, спустошувати, перетворювати що-небудь у руїни; позбавляти кого-небудь багатства, достатку, майна; доводити до злиднів, зубожіння*.

Як показують результати семантичного аналізу дефініцій зіставлених мікрополів, навколоядерна лексика також містить значну кількість одиниць, що розкривають семантичну специфіку **економічної кризи/economical crisis** через позначення дії, стану та процесів **зменшення, зниження, припинення** (в англійській – **reduction, diminution, descent, decrease, sinking, lessening**). Вказані лексеми характеризуються спільними рисами, виконуючи роль семантичних синонімів в системах порівнюваних мов.

У досліджуваному матеріалі навколоядерної лексики виявлено специфічні елементи, наприклад в українській мові значимими одиницями є лексеми **зміна** та **погіршення**, остання з котрих належить до периферії в англійському лексико-семантичному мікрополі **economical crisis**. Щодо слова **зміна**, то воно є ключовим для пояснення кризи в розумінні українців: **криза** – *різка зміна звичайного стану речей; злам, загострення становища*. Сама ж лексема **зміна** позначає *перехід, перетворення чого-небудь (стану, руху, ознаки, властивості і т. ін.) у щось якісно інше; змінювання*. В англійській мові елемент 'change' також присутній, але виявляється лише на земному рівні, що дає підстави говорити про універсальні ознаки розуміння явища **кризи** в порівнюваних мовах. Крім того, спостерігається семантична спільність мовної одиниці **зміна** зі словом **погіршення**, яке пояснюється через дієслово **погіршувати** – *робити що-небудь гіршим за якість, властивостями, ознаками; змінювати на гірше; робити дуже важким, нестерпним (умови життя, обстановку)*.

Отже, семантика одиниць навколоядерної зони мікрополів **economical crisis/економічна криза** відзначається близькістю, виражаючи спільну вказівку на руйнівні наслідки **кризи**: втрату певних матеріальних благ, зниження рівня життя людей, зменшення доходів, появу боргових зобов'язань та ін.

Аналіз досліджуваних мікрополів підтверджує той факт, що елементи ядра лексико-семантичного поля концентрують максимальну кількість ознак, тоді як в зоні периферії інтенсивність цих властивостей зменшується. Межі між ядром та периферією розмиті, тому що перехід від ядра до периферії здійснюється поступово [1, с. 82]. Одиниці ядра демонструють визначеність, чіткість, а елементи периферійної зони розкривають індивідуальні, неясні виражені риси поля. З іншої сторони, розмитість меж периферії не свідчить про її деструктивний характер, що повністю унеможливило б поділ поля на ядро та периферію.

Периферія порівнюваних лексико-семантичних полів демонструє семантичну багатогранність та лексичну різноманітність. В досліджуваних полях присутні одиниці на позначення економічної кризи, вживання котрих обмежують стилістичні рамки: економічні терміни (наприклад, в англійській мові **recession, depression**, а в українській – **стагнація, депресія**); одиниці розмовної та поетичної мови, сленгу, діалектизмів, архаїзмів (зокрема лексеми **bust, smash, crack-up, break-down, flop, burst, downer, bust** мають спільні семантичні риси – 'failure', 'collapse', 'decline', проте одиниця **flop** належить до діалектної лексики; слова **burst** та **downer** вживаються у переносному значенні; лексема **bust** характерна для американського варіанту англійської мови). В українській мові вказані лексеми частково розкривають свою семантику за допомогою одиниць **розвал, крах, перелом, підупад, розруха, занепадок, розруй**, проте одиниця **занепадок** є застарілою та рідковживаною, а слово **розруй** використовується переважно в поетичній мові.

В лексико-семантичному мікрополі **economical crisis** наявна значна кількість одиниць на позначення конкретних, економічних явищ: **squeeze** (складне економічне становище), **softness** (тенденція до депресії) **crunch** (криза), **melt-down** (падіння вартості), **shake-out** (криза фондових бірж), **tightness** (недостатня кількість грошей на ринку), **pressure** (тиск на грошову одиницю), **stand-still** (відкладання боргових виплат), **slump** (спад), **downturn** та **downtrend** (економічний спад), **stoppage** (призупинка виплат), **slow-down** (протест робітників; рецесія), **depreciation** (знецінення грошей), **deficit** (дефіцит), **default** (дефолт), **inflation** (інфляція). Цікавим прикладом є лексема на позначення прогресуючого розходження між цінами та доходами – **scissors** (*a progressive divergence between two kinds of price or income*), що розкриває історичні особливості економічного життя радянського періоду (*used of a crisis in the Soviet Union in 1923*).

В українській мові кількість лексем на вираження економічних явищ значно менша – **банкрутство, неспроможність, борг, позика, збитки, коливання, девальвація, інфляція, перевиробництво, надвиробництво**. В периферії лексико-семантичного мікрополя **economical crisis** знаходимо одиниці зі спільною семантикою на позначення боргових зобов'язань – **debt** (борг), **to owe** (заборгувати), **debtor** (боржник), **due** (зобов'язаний), **broken/busted** (банкрот), **non-solvency** (платонеспроможність).

Вірогідність фінансових ризиків, що постійно супроводжують економічну діяльність, розкривається в англійській мові за допомогою лексем **risk** та **uncertainty**. Слово **uncertainty** передає ймовірність бізнес-ризик, який не може бути вимірний, передбачений або застрахований (*the quality of a business risk which cannot be measured and whose outcome cannot be predicted or insured against*). Можливість фінансових втрат та провалів – *the chance or hazard of commercial loss* розкриває семантика лексеми **risk**. Хоча для англійського сприйняття дійсності ризик – це також шанс на успіх, на отримання прибутку (*the chance that is accepted in economic enterprise and considered the source of an entrepreneur's profit*). До складу семантичної структури слова **risk** входить сема 'uncertainty', а в лексемі **uncertainty** – 'risk', що дає підстави вважати їх семантичними синонімами.

Для обох зіставлених лексичних мікрополів характерні лексеми, що мають спільні семантичні компоненти 'рух' та 'movement': наприклад, в англійській мові – **downfall** (спад), **drop** (падіння), **set-back** (регрес) та **застій, зупинка, затримка, регрес, опускання, перехід** в українській.

Семантичну подібність виражають англійські лексеми **decay** (занепад), **wreck** (крах) та українські **руйнація, руїна, знищення, катастрофа, потрясіння**. Економічна криза для англійців асоціюється також із розпадом фінансових установ, організацій, фірм – **disruption** (руйнування), **separation** (розпад), **disintegration** (дизінтеграція).

В обох мікрополях порівнюваних мов спостерігається тенденція включати до складу периферії лексичні одиниці на позначення соціальних явищ, що можуть виникати внаслідок економічної кризи – **unemployment/безробіття**, проте в англійській мові з лексемою **unemployment** опосередковано пов'язані одиниці **reorganization** (реорганізація), **streamlining** (оптимізація), **dismissal/discharge** (звільнення), **dissolution** (розпуск), **restriction** (обмеження), **contraction** (скорочення), **deficiency** (відсутність). В периферії українського лексико-семантичного поля знаходимо лексеми **звільнення, скорочення, обмеження, відсутність**.

Аналіз лексичного матеріалу доводить, що периферія – найчисленніша частина лексико-семантичних мікрополів **економічна криза/economical crisis** (в українській – 79,55%, в англійській – 73,75%). В цій зоні лексеми все ще демонструють семантичні зв'язки з одиницями навколоядерної рівня, проте можуть вступати у зв'язки з іншими полями.

Отже, лексико-семантичні мікрополя в українській та англійській мовах виявляють значну семантичну подібність на рівні ядра, навколоядерної зони та периферії, що дає підстави говорити про універсальні підходи до розуміння явища **економічна криза/economical crisis** різними етносами. Проте, наявні певні формальні відмінності: словникові статті української мови стислі, складаються з меншої кількості лексем (і відповідно сем), тому семантичних збігів трапляється менше, в результаті до ядра українського мікрополя відносимо лексеми з меншою кількістю семних повторів. Крім того, англійські лексеми, завдяки тяжінню до багатозначності, здатні висвітлювати більше аспектів одного об'єкта, тоді як українські лексеми характеризуються більшою конкретністю своїх значень.

Аналіз 80 лексичних одиниць в англійській мові та 54 одиниць в українській дозволив представити досліджуваний матеріал як цілісну систему. В результаті поділу лексики за ядерно-периферійним складом виявлено, що найчисельнішою є периферія (в українській – 79,55%, в англійській – 73,75%), тоді як до ядра належать в українській – 5,5 % та 6,25% в англійській), а основний склад утворюють 14,8% в українській та 20% лексем в англійській.

Проведене дослідження структурних особливостей лексико-семантичних мікрополів **економічна криза/economical crisis** відкриває подальші перспективи системного зіставлення досліджуваних полів на рівнях інших мікрополів та виявлення інтегральних і диференційних ознак лексико-семантичних полів **криза/crisis** в сучасній англійській та українській мовах.

Наступним етапом дослідження стане порівняльний аналіз семантичних властивостей різноманітних системних утворень, що належать до лексико-семантичного поля **криза/crisis** в українській та англійській мовах (наприклад, **екологічна криза/eco-crisis, труднощі/difficulty, зміна/turning-point** та ін.)

Література:

1. Алефиренко Н. Ф. Современные проблемы науки о языке: Учебное пособие / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Флинта: Наука, 2005. – С. 82.
2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел. – Київ, Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
3. Кащисин Н. С. Термінологічна репрезентація світової економічної кризи у дипломатичному дискурсі / НБУ ім. Вернадського. – 2009. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/.../5kashchysyn.pdf
4. Коротич К. В. Особливості репрезентації економічної кризи в українській пресі ХХ – початку ХХІ століття / НБУ ім. Вернадського. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc.../2.html
5. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2006. – 424 с.
6. Лучик А. А. Про мову та мовознавство як наукову й навчальну дисципліну [Електронний ресурс] / В. В. Лучик. – К. : Магістеріум. Вип. 37. Мовознавчі студії, 2009. – 10 с.
7. Лучик А. А. Про плінність лінгвістичної традиції // Лучик А. А. – Магістеріум: Мовознавчі студії. – Вип. 43. – 2011. – С. 45-49
8. Сальтєвська М. Ю. Синтаксичні когнітивні метафори кризи (на матеріалі сучасного англійського газетного дискурсу) / НБУ ім. Вернадського. – 2009. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/.../soc.../Vip_48_39.pdf
9. Снігур, Н. С. Лексико-семантичне поле гумор/humor в українській та чеській мовах [Електронний ресурс] / Н. С. Снігур. – К. : Магістеріум. Вип. 43. Мовознавчі студії, 2011. – 5 с.
10. Фабіан М. П. Етикетна лексика в українській, англійській та угорській мовах / М. П. Фабіан; НАН України, Український мовно-інформаційний фонд. – Ужгород : ІВА, 1998. – 256 с
11. Словник української мови. Том 1. А-Б. Український мовно-інформаційний фонд НАН України 2011. – Режим доступу <http://lcoip.ulif.org.ua/explvol1/> – Словник української мови. Том 1. А-Б
12. Словник української мови: В 11 томах. Режим доступу: <http://sum.in.ua/> – Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980).
13. Geeraerts D. Theories of Lexical Semantics / Geeraerts Dirk. – Oxford University Press, 2010. – P. 58-68.
14. Oxford English Dictionary – Режим доступу (передплачений): <http://www.oed.com/>. – Discover the story of English. More than 600,000 words, over a thousand years.